

Останніми роками в освітній практиці все більшого поширення набуває таке явище, як шкільний булінг.

Булінг (bullying, від англ. bully — хуліган, забіяка, задирака, грубіян, насильник) визначається як утиск, дискримінація, цькування. Цей термін означає тривалий процес свідомого жорстокого ставлення (фізичного і психічного) з боку дитини або групи до іншої дитини або інших дітей.

Варто зазначити, що кожного року в Україні близько 2,5 тисяч дітей намагаються здійснити самогубство. Причиною 40% самогубств є булінг, який здійснюється над дитиною у школі або у мережі Інтернет іншими школярами.

Зазвичай мотивацією до булінгу стають заздрість, помста, відчуття неприязні, прагнення відновити справедливість; боротьба за владу; потреба підпорядкування лідерові, нейтралізації суперника, самоствердження, аж до задоволення садистських потреб окремих осіб.

Дослідники пропонують таку найзагальнішу класифікацію всіх видів булінгу:

1-ша група – прояви, пов'язані переважно з активними формами приниження;

2-га група – прояви, пов'язані зі свідомою ізоляцією, обструкцією скривджених.

Кажучи про форми прояву булінгу, найбільш типові для хлопчиків і дівчаток, слід зазначити, що якщо хлопчики частіше вдаються до фізичного булінгу (стусани, поштовхи тощо), то дівчатка більш охоче користуються такими формами тиску, як поширення пліток, виключення з кола спілкування.

Як свідчить практика, форми шкільного булінгу можуть бути різними:

- систематичні кепкування з будь-якого приводу (від національності до зовнішнього вигляду дитини);
- задирство;
- фізичні і психічні приниження;
- різного виду знущання;
- бойкот та ігнорування;
- псування особистих речей.

Сьогодні широкого розповсюдження набуває і кібербулінг, тобто знущання з використанням електронних засобів комунікації.

Кібербулінг – це жорстокі дії з метою дошкулити, нашкодити, принизити дитину, у яких використовуються інформаційно-комунікаційні засоби: мобільні телефони, електронна пошта, соціальні мережі тощо.

Варто зазначити, що булінг вкрай негативно впливає на соціалізацію жертви, дезадаптує її з усіма наслідками, а саме: руйнування або ж затримка формування сфер, в яких здійснюється становлення особистості – навчальної діяльності, спілкуванні, самосвідомості.

Наслідками булінгу можуть стати:

- неадекватне сприйняття власної індивідуальності – занижена самооцінка, комплекс неповноцінності, відчуття незахищеності;

- неадекватне сприйняття реальності – формування дезадаптаційних захисних психологічних механізмів;
- тривога, стрес, фобії, депресії, неврози, страх;
- відхилення в поведінці – адиктивна, антисоціальна (крайньою формою якої є кримінальна), суїцидальна;
- формування залежностей: алкогольна, тютюнова, наркотична, психологічна і т.д.;
- порушення в комунікативній сфері – страх спілкування з людьми, недовіра до людей, відсторонення від спілкування з колективом (це проявляється у вигляді прогулів або в інтернет-залежності).

Отже, можна зробити висновок, що шкільний булінг та кібербулінг — явища системні й комплексні.